

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Valkmusan kansallispuistosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Kotkan kaupungissa ja Pyhtään kunnassa oleville valtion omistamille alueille perustetaan Valkmusan kansallispuisto, joka on luonnonsuojelulain (71/23) mukainen erityinen suojelualue. Rauhoittamalla suojeltaisiin eteläisen rannikko-Suomen suurimmat luonnontilaiset suoalueet. Esityksellä toteutettaisiin valtioneuvoston 24.2.1978 tekemää periaa-

tepäätöstä Suomen kansallispuistoverkon kehittämistä sekä 19.4.1979 tekemää periaatepäätöstä soidensuojelun perusohjelmasta. Koko kansallispuistoalue on hankittu valtiolle nimenomaisesti suojelutarkoituksiin ja sen pinta-ala on noin 1180 hehtaaria.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja esityksen tavoitteet

Maamme kansallispuistoverkkoa on kehitetty määrätietoisesti 1980-luvun alusta lähtien. Tavoitteena on, että puistoverkosta saataisiin sekä biologisesti että maantieteellisesti mahdollisimman edustava. Eteläisimmässä Suomessa luonnon monimuotoisuus sekä lajien ja erilaisten luontotyyppien lukumäärä on kaikkein suurin. Toisaalta alkuperäistä luontoa on siellä säilynyt keskimääräistä vähemmän kuin maan muissa osissa. Suojelun tarve on siten ilmeinen. Kansallispuistoiksi soveliaita riittävän laajoja ja kutakuinkin luonnontilaisia alueita on maamme tiheimmin asutuilla alueilla erittäin vähän. Salpausselän eteläpuolella onkin toistaiseksi vain yksi mannerkansallispuisto, Nuuksion kansallispuisto. Lisäksi saaristoalueille on perustettu Itäisen Suomenlahden ja Tammisaaren saariston kansallispuistot. Valkmusan kansallispuisto olisi ennen kaikkea Eteläisimmän Suomen suursuoluontoa edustava kansallispuisto.

Perustettavaksi ehdotettuun Valkmusan kansallispuistoon kuuluu eteläisiä Saaristo-Suomen laakiokeittä ja osittain myös

pohjoisempia Rannikko-Suomen kermikeittä. Munasuo, josta valtion omistamat osat kuuluisivat puistoon, on maamme suurin ja arvokkain laakiokeidas. Varsinainen Valkmusan alue jakautuu useisiin erilaisiin osiin, joissa suotyypit ja suoyhdistymätyypit vaihtelevat kermikeittä Saaristo-Suomen keidassoiden kautta nuoriin minerotrofisiin nevoihin. Soilla on muutamia arvokkaita metsäsaarekkeita ja reunametsiä. Maisemallisesti erityisen merkityksellinen on Kananiemen-suonharju ja Haukkavuoren eteläreuna. Kansallispuisto sivuaa yhdessä kohdassa myös Etelä-Suomen suurta valtavirtaa, Kymijokea.

Ehdotettu kansallispuisto on suoluonnon suojelun kannalta Etelä-Suomen arvokkaimpia, kansainvälisen tason kohteita ja se on sekä tärkeä suoeliöstön turvapaikka että lintujen muutonaikainen levähdysalue. Suoaluiden eläimistö on erittäin runsas ja monipuolinen. Tyypillisiä pesimälintuja ovat lokit, sorsat, kahlaajat ja kurjet. Lajistolle ominaista on runsas eteläinen lintulajisto, sekä toisaalta myös eräiden pohjoisten lajien, kuten riekon ja pohjansirkun esiintymisen. Myös alueen suurperhoslajisto on erittäin edustava ja siihen kuuluu useita uhana-

laisia lajeja. Lisäksi alue on luonnonharrastajien ja marjastajien suosima retkikohte. Valkmusan kansallispuiston perustaminen täydentäisikin olennaisella tavalla maan eteläpuoliskon kansallispuistoverkkoa.

2. Esityksen taloudelliset ja muut vaikutukset

Valkmusan kansallispuiston noin 1 180 hehtaarin kokonaisalasta on kitu- ja joutomaita noin 940 hehtaaria ja metsämaata noin 240 hehtaaria. Metsämailla olevan puuvaraston suuruus on noin 25 000 m³. Kansallispuistoa varten valtiolle hankitut alueet ovat olleet kokonaan taloudellisen toiminnan ulkopuolella. Hankkeen valtiontaloudelliset vaikutukset ovatkin syntyneet pääosin alueiden hankinnan yhteydessä. Varoja hankintoihin on kulunut noin 5 miljoonaa markkaa. Kansallispuistoa on tarkoitus jatkossa laajentaa hankkimalla tarkoitukseen soveliaita alueita. Jatkohankinnat tehdään vuotuisten määrärahojen ja muiden toteuttamiskeinojen puitteissa. Kansallispuiston hoitoon, yleisöpalveluiden rakentamiseen ja alueen valvontaan käytetään valtion talousarviossa luonnonsuojelualueiden hoitoon vuosittain osoitettuja määrärahoja. Kansallispuiston perustamisen valtiontaloudelliset vaikutukset ovat joka tapauksessa verraten vähäiset.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Valkmusan kansallispuistohankkeen toteuttamiseksi lunastamalla hankittu alue on ympäristöministeriön hallinnassa. Se siirtyisi puiston perustamisen myötä Metsähallituksen hallintaan. Muut kansallispuistoa varten hankitut alueet ovat jo Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa. Kansallispuiston perustamisella ei kuitenkaan ole sanottavia organisatorisia vaikutuksia.

Kansallispuiston hoitoa ja yleisöpalvelujen kehittämistä varten on tarkoitus laatia hoitoja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Alueelle suuntautuvaa retkeilyä on tarpeen ohjata, jotta retkeilystä ei aiheutuisi haittaa alueen luonnolle eikä yksityisille kiinteistöille. Myös kansallispuiston opastuksen ja luonnonhoidon tarve ja laajuus selvitetään tässä yhteydessä. Hoidon ja käytön kannalta kiireellisimmät työt hoidetaan Metsähallituksen Etelärannikon puistoalueen nykyisellä henkilöstöllä.

4. Asian valmistelu

Kansallispuistokomitea ehdotti vuonna 1976 valmistuneessa mietinnössään (Komiteamietintö 1976:88) noin 2 100 hehtaarin laajuisen Muna- ja Kananiemensuon kansallispuiston perustamista. Valtioneuvosto teki sittemmin periaatepäätökset alueiden suojelemisesta, jonka mukaan Kananiemensuolle perustettaisiin noin 1200 hehtaarin suuruinen kansallispuisto (Periaatepäätös 24.2.1978) ja Munasuolle puolestaan noin 630 hehtaarin laajuinen soidensuojelualue (Periaatepäätös 19.4.1979). Alue kuuluu suojelukohteena myös Kymenlaakson seutukaavaan.

Valtioneuvoston tehdessä periaatepäätöksensä kansallispuistosta alue oli lähes kokonaan yksityisten omistuksessa. Valkmusan alue on sittemmin hankittu valtiolle yhdellä kertaa lunastamalla. Kansallispuiston tavoiterajausta on jouduttu supistamaan parilla sadalla hehtaarilla, koska puolustuslaitos on tarvinnut käyttöönsä suurimman osan Haukkavuoren alueesta. Puolustusministeriö ja ympäristöministeriö ovat sittemmin sopineet kansallispuiston rajan vähäisestä tarkistamisesta Haukkavuoren rinteellä. Tämä toteutetaan ympäristöministeriön ja puolustusministeriön välisellä alueiden hallinnansiirrolla.

Kananiemensuon ylittävän voimansiirtolinjan siirtämisestä pois puistoalueelta on alustavasti neuvoteltu voimayhtiöiden kanssa. Maisemallisesti haitalliset linjat on tarkoituksenmukaista siirtää kulkemaan muualle sitten, kun suunnitelmat uusista voimansiirtolinjoista toteutetaan.

Munasuon valtiolle ostettujen tilojen liittäminen kansallispuistoon on perusteltua Valkmusan alueen pinta-alan supistumisen vuoksi ja koska Munasuo monipuolistaa merkityksellisesti kansallispuiston luontoa. Munasuolla olevia yksityisten omistamia alueita on tarkoitus hankkia lähivuosina valtiolle kansallispuistoon liitettäväksi. Samalla on tarkoitus pyrkiä yhdistämään Munasuon ja Valkmusan alueet hankkimalla soiden välissä olevia kangasmaita, lähinnä ns. Suurikanneen alueelta, liitettäväksi kansallispuistoon. Myös alueen pohjoisosassa olevia Kymijoen rakentamattomia ranta-alueita voidaan ajatella liitettäväksi puistoon myöhemmässä vaiheessa.

Esityksestä on pyydetty lausunnot maa- ja metsätalousministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, puolustusministeriöltä, Metsähallitukselta, maanmittauslaitokselta,

Kaakkois-Suomen ympäristökeskukselta, Kymenlaakson liitolta, Kotkan kaupungilta, Pyhtään kunnalta, Suomen luonnonsuojeluliitolta sekä Teollisuuden Voimansiirto Oy:ltä. Lausunnonantajat suhtautuvat myönteisesti kansallispuiston perustamiseen.

Metsähallitus, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus ja Kymenlaakson liitto esittävät kansallispuiston laajentamista myöhemmin tehtävin maanhankinnoin. Esitykseen on tehty joitain lisäyksiä ja tarkennuksia lausuntojen perusteella.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälässä säädettäisiin, että Kotkan kaupunkiin ja Pyhtään kuntaan perustetaan valtion omistamille alueille Valkmusan kansallispuisto, joka on luonnonsuojelulain (71/23) mukainen erityinen suojelualue. Samalla säädetään luonnonsuojelualueen perustamistarkoituksesta.

2 §. Kansallispuiston rajat on merkitty hallituksen esityksen liitteenä olevaan karttaan.

Pykälässä on myös kansallispuiston rajan käymistä ja merkitsemistä koskeva säännös, joka on samansisältöinen kuin muita äskettäin perustettuja kansallispuistoja koskevissa laeissa.

3 §. Pykälään on otettu säännös luonnonsuojelua valvovan viranomaisen haltuunotto-oikeudesta. Tämäkin säännös on samansisältöinen kuin vastaava säännös muiden luonnonsuojelualueiden perustamista koskevissa laeissa. Pykälän viranomaisnimikettä on tarkistettu Metsähallituksen liikelaitokseksi tulemisen johdosta.

4 §. Valkmusan kansallispuistoon on tarkoitus myöhemmin hankkia suojelukokonaisuuden kannalta arvokkaita lisäalueita. Erytisesti Munasuolta pyritään jatkossa hankkimaan valtiolle alueita liitettäväksi kansallispuistoon. Ohjeellisena hankinta-alueen rajauksena olisi valtioneuvoston 19.4.1979 tekemän päätöksen mukainen rajausta kuitenkin siten, että riittävät metsäkaistat suon ympärillä voitaisiin liittää suojeltavaan alueeseen. Tämän lisäksi pyritään hankkimaan Valkmusan ja Munasuon välillä olevia metsäalueita valtiolle, jotta puiston eri lohkot saataisiin alueellisesti yhtenäisiksi.

Kansallispuistoa varten nimenomaisesti hankittu alue tulisi, sen jälkeen kun se on siirtynyt valtion omistukseen, voida lukea suoraan puistoon kuuluvaksi. Menettely keventäisi huomattavasti asian hallinnollista käsittelyä. Lainkohta on yhdenmukainen

muiden viime vuosina perustettujen luonnonsuojelualueiden vastaavien säännösten kanssa.

5 §. Valkmusan kansallispuiston perustamisen tarkoitus on turvata alueen luonnonarvot. Kansallispuiston rauhoitusmääräykset annetaan luonnonsuojelulain 2 §:n 2 momentin nojalla asetuksella. Tämän lisäksi on tarpeen säätää eräistä muistakin alueen käytön ja muun hoidon järjestämisestä koskevista seikoista.

6 §. Pykälässä on lain voimaantulosäännös.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valkmusan kansallispuiston perustamisen tarkoitus on säilyttää puistoon kuuluvien alueiden luonto. Kansallispuiston rauhoitusmääräyksistä säädetään tarkemmin asetuksella. Esityksen liitteenä on luonnos asetukseksi Valkmusan kansallispuistosta, johon sisältyvät kansallispuiston rauhoitus- ja eräät muut säännökset. Kansallispuistossa on tarkoitus kieltää sellaiset toimet, jotka voivat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen kasvi- tai eläinlajien säilymiseen. Puistossa ei siten saisi esimerkiksi hakata metsää, vahingoittaa maa- tai kallioperää, kerätä kasveja eikä tappaa eläimiä. Näistä säännöksistä säädettäisiin kuitenkin, kuten yleensäkin luonnonsuojelualueiden kielto- ja poikkeuslauseista, poikkeuksia, jotka ovat tarpeellisia kansallispuiston hoidon ja käytön takia.

Aluetta koskevat määräykset otetaan kansallispuiston järjestyssääntöön, johon kuuluvat yhtäältä edellä tarkoitettussa asetuksessa annetut rauhoitusmääräykset ja toisaalta sellaiset määräykset, jotka valtio maanomistajana muutoinkin on oikeutettu ja velvollinen antamaan kansallispuiston käytöstä. Tällainen määräys voi koskea esimerkiksi mootto-

riajoneuvojen maastokäyttöä. Lisäksi kansallispuistossa täytyy rajoittaa jokamiehenoikeuteen perustuvaa telttailua ja leiriytymistä sekä osassa alueita lintujen pesimäaikana myös liikkumista.

Kansallispuiston hoitamista ja sen käytön ohjaamista varten on lisäksi tarkoitus laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa.

3. Lain voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan heti, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Valkmusan kansallispuistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston perustamistarkoitus

Etelä-Suomessa poikkeuksellisen edustavan suoluonnon suojelemiseksi, soiden ja niiden reunametsien eliölajien säilyttämiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten perustetaan luonnonsuojelulain (71/23) mukaisesti erityiseksi suojelualueeksi Valkmusan kansallispuisto.

2 §

Kansallispuiston sijainti ja rajat

Valkmusan kansallispuistoon kuuluu noin 1 180 hehtaaria valtion omistamia alueita Kotkan kaupungissa ja Pyhtään kunnassa ja sen rajat on merkitty punaisella katkoviivalla tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

Kansallispuiston alueesta muodostetaan kiinteistö noudattaen mitä jakolaissa (604/51) säädetään.

Kansallispuisto on merkittävä maastoon siten, että riittävä määrä puistoaluetta osoitavia tunnuskilpiä asetetaan kansallispuistoon kuuluville alueille. Kansallispuistoon asetettavista tunnuskilvistä ja muista merkeistä on voimassa, mitä niistä erikseen määrätään.

3 §

Haltuunotto-oikeus

Kansallispuiston hallinnasta vastaavan laitoksen palveluksessa olevalla luonnonsuojelualueen valvojalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin kansallispuistossa noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös alueelta luvattomasti pyydystettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelualueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

4 §

A lueen liittäminen kansallispuistoon

Sellainen valtion omistukseen siirtynyt alue, jonka käytöstä kansallispuiston laajenusalueena on tehty päätös hankinnan tai saannon yhteydessä, luetaan kuuluvaksi kansallispuistoon.

Kansallispuistoon liitettäväksi hankitulla alueella tulevat voimaan kansallispuiston rauhoitussäännökset ja -määräykset, kun liittäminen on merkitty kiinteistörekisteriin. Liitettävää aluetta koskevasta kiinteistönmuodostuksesta on voimassa, mitä jakolaissa säädetään.

5 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 26 päivänä huhtikuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ympäristöministeri *Pekka Haavisto*

LIIITE VALKMUSAN KANSALLISPUISTO
Kortti, Pylkkä 3024 04.05.07.08

Asetus

Valkmusan kansallispuistosta

Ympäristöministerin esittelystä säädetään 23 päivänä helmikuuta 1923 annetun luonnon-
suojelulain (71/23) 2 §:n 2 momentin sekä Valkmusan kansallispuistosta päivänä
kuuta 199 annetun lain (/) 5 §:n nojalla:

1 §

Kiellot

Valkmusan kansallispuistossa ei saa:

1) rakentaa rakennuksia, rakennelmia tai teitä;

2) ojittaa, ottaa maa-aineksia eikä muutoinkaan vahingoittaa maa- tai kallioperää;

3) ottaa taikka vahingoittaa puita, pensaita, muita kasveja tai sieniä taikka niiden osia;

4) tappaa, pyydystää tai häytyttää luonnonvaraisia selkärankaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä; eikä

5) leiriytyä tai tehdä avotulta.

Kansallispuistossa on kielletty muutkin toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan taikka eläin- tai kasvilajien säilymiseen.

2 §

Sallitut toimet

Valkmusan kansallispuistossa saa sen perustamistarkoitusta vaarantamatta:

1) rakentaa ja pitää kunnossa alueen hoitoa, valvontaa ja tutkimusta sekä yleisön opastamista, retkeilyä ja alueeseen tutustumista varten tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja polkuja;

2) poimia marjoja ja ruokasieniä;

3) palauttaa alueen luontainen kehitys;

4) ryhtyy pelastuspalvelun ja palontorjunnan vaatimiin toimiin;

5) kartoittaa ja tehdä maanmittaustöitä; sekä

6) pitää kunnossa alueella olevaa voimansiirtolinjaa.

Paikoissa, jotka on määrätty järjestyssään-

nössä, saa kansallispuistossa leiriytyä tilapäisesti ja tehdä avotulen.

3 §

Metsähallituksen luvalla sallitut toimet

Valkmusan kansallispuistossa voidaan sen perustamistarkoitusta vaarantamatta Metsähallituksen luvalla:

1) tutkimusta tai muuta tieteellistä tarkoitusta taikka opetusta varten tappaa tai pyydystää eläimiä sekä kerätä kasveja ja niiden osia, eläinten pesiä sekä kivennäisnäytteitä;

2) vähentää kasvi- tai eläinlajien yksilöiden lukumäärää, jos laji on lisääntynyt liikaa tai käynyt muuten vahingolliseksi;

3) ajaa hirveä sitä metsästettäessä;

4) tehdä geologisia tutkimuksia ja etsiä malmeja; sekä

5) pitää kunnossa teitä, sähkö- ja puhelinlinjoja sekä sähkö- ja puhelinlaitteita.

4 §

Hoito- ja käyttösuunnitelma

Valkmusan kansallispuiston hoitoa ja käyttöä varten on laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma.

Kansallispuisto voidaan jakaa erilaisiin osiin sen hoitoa ja käyttöä varten. Hoito- ja käyttösuunnitelman perusteet (*runkosuunnitelman*) vahvistaa ympäristöministeriö.

5 §

Erinäisiä säännöksiä

Säännökset, joiden nojalla eräät toimet Valkmusan kansallispuistossa sallitaan, eivät

perusta laajempaa oikeutta kuin asianomaisella muuten on.

Ympäristöministeriö voi sallia muitakin kuin 2 ja 3 §:ssä tarkoitettuja toimia, jotka eivät ole ristiriidassa kansallispuiston perustamistarkoituksen kanssa ja joita sen asianmukainen hoito tai käyttö edellyttää.

6 §

Kansallispuiston hallinta

Valkmusan kansallispuisto on Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa.

7 §

Tarkemmat määräykset ja ohjeet

Tarkemmat määräykset tämän asetuksen täytäntöönpanosta antaa tarvittaessa ympäristöministeriö.

Ohjeet Valkmusan kansallispuistojen rajojen määrittämisestä antaa maanmittauslaitos.

8 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1996.